MALMÖ HÖGSKOLA
FAKULTETEN FÖR
LÄRANDE OCH SAMHÄLLE

Kultur, språk och medier

Examensarbete
15 högskolepoäng, avancerad nivå

Arbetet med likabehandling på gymnasiet

Working with equal treatment in upper secondary school

Matilda Melbe

Lärarexamen, 330 hp
Svenska i ett mångkulturellt samhälle
2014-11-12

Examinator: Jonas Qvarsebo
Handledare: Kent Adelmann

Sammanfattning

Studien handlar om hur en rektor och två lärare arbetar med likabehandling i gymnasieskolan. Syftet är att se hur arbetet med likabehandling på gymnasiet kan se ut och hur styrdokumenten implementeras i verksamheten. I studien används kvalitativ metod och totalt tre kvalitativa intervjuer genomfördes. Analys av skolans lokala handlingsplaner för likabehandling och Skolverkets råd och riktlinjer för likabehandling inkluderas i studien. Till grund för det teoretiska perspektivet har forskningslitteratur om likabehandling i skolan används. Resultat och analys visar skolan följer Skolverkets råd och riktlinjer för likabehandling, men påvisar brister i implementering av styrdokumenten i verksamheten.

Nyckelord: konflikthantering, likabehandling, kränkande behandling, värdegrund

Innehållsförteckning

1. Inledning **7**
1.1 Syfte och frågeställningar 8
2. Bakgrund och tidigare forskning **9**
2.1 Skollag och styrdokument 9
2.2 Vad anser lärare och lärarstuderande? 11
2.3 Likabehandling i skolan 11
3. Litteraturgenomgång **13**
3.1 Begreppsdefinitioner 13
3.1.1 Värdegrund 13
3.1.2 Likabehandling 14
3.1.3 Konflikt 15
3.1.4 Konflikthantering 16
3.1.5 Mobbning 16
3.2 Läraren som konfliktlösare 17
3.3 Vad säger lagen? 18
4. Metod **20**
4.1 Val av metod 20
4.2 Kvalitativ metod 21
4.2.1 Dokumentanalys 21
4.2.2 Intervju 21
4.3 Urval 22
4.4 Genomförande 23
4.5 Etiska överväganden 25
5. Resultat, analys och teoretisk tolkning **26**
5.1 Dokumentanalys 26
5.2 Intervju med René 28
5.3 Intervju med Kim 30
5.4 Intervju med Robin 31
5.5 Analys av resultat 33
6. Slutsats och diskussion **39**
Referenser **42**
Bilaga 1 – Intervjuguide **44**

1. Inledning

Den 22 juni 2014 publicerar Skolverket en undersökning som visar att antal anmälningar till myndigheten ökar. Allra mest ökar anmälningar som rör kränkande behandling i skolan. Under första halvåret av 2014 fattade Skolinspektionen och Barn- och elevombudet (BEO) därför 2065 beslut om anmälningar som inkommit. I en tredjedel av dessa fall riktade Skolinspektionen kritik till den anmälda verksamheten. Bland den vanligaste kritiken fanns att en skola eller en huvudman inte gjort tillräckligt när en elev har blivit utsatt för kränkande behandling och att skolan har brustit i sin organisation och styrning. (Skolinspektionen 2014)

Enligt en undersökning av Barn- och elevombudet (2011) brister nio av tio skolor som Skolinspektionen granskat i sina planer mot kränkande behandling och likabehandling. Samtidigt anser många lärare att planarbetet är onödigt och tar allt för mycket tid. Upplevelsen bland lärare är att de rådande planerna duger och de metoder som skolan arbetar efter fungerar tillfredsställande för verksamheten. Enligt Skolinspektionens undersökning fungerar inte planerna, och skolorna har en stor del förebyggande arbete kvar för att säkerställa att kränkningar i skolan inte förekommer. (Svaleryd & Hjertson 2012, 18)

Statistiken som Skolinspektionen visar är ett oroande faktum som bör behandlas med största allvar. Att anmälningarna ökar kan bero på den ökade medvetenheten om elevens rättigheter (Skolinspektionen, 2014), men påvisar onekligen att en elevs vardag kan präglas av dagliga kränkningar som inte tas på allvar. Vidare visar undersökningar från Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund att lärarnas kunskaper i konstruktiv konflikthantering brister. En undersökning från Lärarförbundet (2005) redovisar att 16 procent av medlemmarna inte fått utbildning i konflikthantering i samband med sin lärarutbildning samt att 78 procent önskar ytterligare kunskaper. År 2006 genomför fackförbunden en gemensam undersökning där lärarstuderande tillfrågas om vad de anser om sin utbildning i konflikthantering. Resultatet visar en samstämmig bild med verksamma lärare då 56 procent uppger att de inte tilldelats någon utbildning i konflikthantering under sin utbildningstid. (Hakvoort & Friberg 2012, 21-22)

Följande undersökning genomförs för att utforska hur ett likabehandlingsarbete kan se ut i dagens gymnasieskola och hur planerna för likabehandling implementeras i verksamheten.

För att förstå begreppet likabehandling inom skolan inkluderas även en redogörelse för betydande förändringar i Skollagen i samband med skolreformen år 2011, där riktlinjer för hur lärare ska hantera konflikter mellan elever har reviderats. Även centrala begrepp som används inom likabehandlingsarbete i skolan inkluderas i studien. Undersökningen bygger på intervjuer med skolpersonal verksam inom en gymnasieskola, samt analys av skolans planer för likabehandling. En stor vikt ligger vid personalens personliga reflektioner kring det nuvarande arbetet som de bedriver.

Likabehandling i skolan är ett ämne som berör alla människor i samhället. Skolan är en av våra främsta samhällsorganisationer där kraven och förväntningarna på personalen inom skolan är hög. Allmänheten kräver en skolpersonal med lämpad utbildning och pedagogisk skicklighet. Undersökningen kan bidra till en insyn i skolans arbete och ge kunskap i hur personal inom skolan resonerar kring frågor kring likabehandling och som berör samhället i stort.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka hur likabehandlingsarbetet kan se ut i dagens gymnasieskola och hur planerna för likabehandling implementeras i verksamheten.

- Vilka styrdokument finns på skolan gällande likabehandling och hur används de?
- Hur stämmer de lokala styrdokumenten med Skolverkets riktlinjer och råd för att motverka diskriminering och kränkande behandling?
- Hur implementeras planerna i verksamheten?

2. Bakgrund och tidigare forskning

2.1 Skollag och styrdokument

Som lärare förväntas man ha god insikt och följa skolans styrdokument som innehåller lagar och riktlinjer för skolans uppdrag. År 2011 ändrades mycket i samband med skolreformen och nästan alla styrdokument reviderades eller ersattes. Några exempel på omfattande ändringar är att de olika skolformerna har fått nya läroplaner. En ny gymnasieskola (SKOLFS 2011:144) infördes med tillhörande nytt betygsystem. Diskrimineringslagen från år 2009 finns kvar men under år 2012 tillkom allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Likt den förra skollagen (SFS 1985:1100) och den svenska grundskoleförordningen (SFS 1994:1194) förekommer inte ordet konflikt eller konflikthantering någonstans i den nya skollagen (2010:800), och heller inte i den nyutgivna grundskoleförordningen (SFS 2011:185). Däremot har det tillkommit ett nytt kapitel med rubriken Trygghet och studiero. Här uppmärksammas vikten av att elever har rätt till en skolmiljö som präglas av just trygghet och studiero. Rektor och lärare har fått utökad befogenhet att vidta åtgärder om en elev stör undervisningen vid upprepade tillfällen. Värt att uppmärksamma är att inget av styrdokumenten som reviderats ger några råd till lärare angående hur läraren ska agera vid en konfliktsituation. Tonvikten i de nya styrdokumenten ligger på att främja respekt och förståelse för andra människor och på att *förebygga* eventuella konsekvenser av icke fungerande sociala interaktioner, till exempel mellan elever. För att hitta skrivningar som konkret berör konflikthantering i skolan måste man gå tillbaka till Lgr 80. Där står att skolan ska sträva efter konstruktiv och fredlig hantering av konflikter, men detta har numera reviderats bort.

Mellan 1 januari 2009 och 1 juli 2011 reglerades skolans likabehandlingsarbete i två regelverk som ersatte barn- och elevskyddslagen från år 2006. Dessa två regelverk kom att bli diskrimineringslagen och ett nytt kapitel i skollagen (kapitel 14a). I så väl diskrimineringslagen som skollagen ligger fokus på vad som är förbjudet.

> Enligt 3 kap. 15 § diskrimineringslagen ska huvudmannen vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier.
>
> Enligt 6 kap. 7 § skollagen ska huvudmannen även se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. (Skolverket 2012:22)

I formuleringen ovan ska läraren motverka det som anses vara förbjudet. Skolverket har fastställt ett stödmaterial där läraren också ska främja likabehandling.

> Det främjande arbetet handlar om att stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling i verksamheten och behöver inte utgå från identifierade problem i verksamheten. Det förebyggande arbetet tar sikte på att minimera risken för kränkningar och utgår från identifierade riskfaktorer. (Skolverket 2012:10)

Hur läraren ska förebygga, främja och förhindra specificeras inte. Ordet konflikt eller konflikthantering fanns inte med i Skolverkets förra stödmaterial (Skolverket 2009a) men i den nya texten från år 2012 förekommer ordet konflikt på tre platser.

> Det kan vara lämpligt att rektorn eller förskolechefen eller någon mot motsvarande ledningsfunktion ansvarar för en utredning. Det är viktigt att se till att den som leder utredningen inte riskerar att hamna i en lojalitetskonflikt gentemot den som misstänks för att ha utsatt barnet eller eleven för trakasserier eller kränkande behandling. (Skolverket 2012:16)
>
> Det sker ibland med hänvisning till att den utsatte beter sig avvikande eller att det är fråga om en konflikt. Det är viktigt att personalen gemensamt analyserar om det kan finnas den typen av ouppmärksammade problem på enheten. (Skolverket 2012:20)
>
> Även personalens egna iakttagelser kan vara underlag i kartläggningen. Personal på förskolan kan t.ex. notera att det i vissa situationer, exempelvis i övergångarna mellan olika aktiviteter, ofta uppstår konflikter. (Skolverket 2012:20)

I den nya läroplanen för gymnasieskolan finns ordet konflikt med en gång.

> Läraren ska
> Klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktisk verklighet. (SKOLFS 2011:144:12)

2.2 Vad anser lärare och lärarstuderande?

År 2005 genomförde Lärarförbundet en undersökning om konflikthantering och studiero i skolan. 1291 lärare från grund- och gymnasieskolan besvarade frågor och studien visade sedan att endast 48 procent av de deltagande lärarna uppgav att de hade fått utbildning i hur de ska hantera konflikter i skolan. Endast 16 procent uppgav att de hade fått utbildning i konflikthantering i samband med sin lärarutbildning. Hela 78 procent eftersökte mer kunskap i konflikthantering. Året efter, år 2006, redovisade Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund en gemensam undersökning angående vad lärarstuderande ansåg om sin utbildning. Här angav 56 procent av de tillfrågade lärarstuderande att de inte fått någon utbildning i konflikthantering över huvud taget. (Hakvoort & Friberg 2012, 20-24)

2.3 Likabehandling i skolan

När Skolinspektionen besöker verksamheter runt om i landet hittar de bristande likabehandlingsplaner i nio av tio fall. Svaleryd & Hjertson (2012) menar att många lärare beskriver arbetet med likabehandlingsplanen som slöseri med tid som istället bör läggas på eleverna. Lärarna ser det som självklart att en vuxen griper in en konfliktsituation, men enligt undersökningar från Skolinspektionen sker detta inte i den omfattning som behövs. Istället ökar otryggheten för elever i svenska skolor. Svaleryd & Hjertson (2012) skriver att när Skolinspektionen granskar skolor runt om i Sverige finner de att kränkningar är vanligt förekommande och att nolltolerans mot kränkningar inte upprätthålls, trots skolans skyldighet att bidra till en trygg miljö för varje elev. Vid granskningar finner Skolinspektionen gemensamma brister hos de skolor som får kritik, och dessa brister gäller bland annat:

- Att lärare på skolan inte ingriper vid trakasserier, diskriminering och kränkande behandling, eller att ingripandet inträffar för sent eller för vagt
- Att det saknas tydliga rutiner för hur lärare och övrig skolpersonal ska agera
- Att vuxna på skolor inte tar kränkningarna på allvar och avfärdar dem som ”skoj”
- Att problem inte kartläggs och följs upp

- Att det främjande arbetet i stor utsträckning drivs av eldsjälar

För att ett likabehandlingsarbete ska fungera krävs ett noga utarbetat förebyggande arbete. Med det menas en noga genomförd kartläggning av vilka situationer och på vilka ställen som kränkande behandling, diskriminering och trakasserier förekommer. Detta är själva grundstommen i en likabehandlingsplan. Svaleryd & Hjertson (2012) använder liknelsen att inte ständigt sätta plåster på skador som skett, utan arbeta *sårförebyggande*. Utan det förebyggande arbetet med kunskap om varför kränkningarna äger rum blir det svårt att motverka dem. Det krävs att skolans medarbetare utför ett systematiskt likabehandlingsarbete med medvetenhet om orsakerna till kränkningarna för att stoppa nya fall. (Svaleryd & Hjertson 2012, 11-18)

3. Litteraturgenomgång

3.1 Begreppsdefinitioner

Vad skiljer egentligen en konflikt från kränkande behandling? Ska jag som lärare agera olika beroende på vilken typ av konflikt som utspelar sig i skolan? Vad betyder likabehandling? Och vad menas med begreppet värdegrund? För att skillnaden kommer nedan definitioner av relevanta begrepp och deras betydelse för likabehandlingsarbetet i skolan.

3.1.1 Värdegrund

Ofta kan stora begrepp såsom skolans värdegrund glömmas bort, trots att den ska genomsyra hela skolans verksamhet. Zackari & Modigh (2000) har författat *Värdegrundsboken* som är en del i Utbildningsdepartementets värdegrundsprojekt. Syftet med boken är att lyfta värdegrundsarbetet i förskolor och skolor runt om i Sverige, och att få människor som arbetar inom skolan att låta värdegrundsarbetet ligga som grund i alla skolans aktiviteter. Zackari & Modigh (2000) skriver att skolan har som uppgift att förmedla samhällets grundläggande värderingar, såsom att barn och vuxna ska respektera och ta ansvar för varandra. Detta ska gälla i klassrum, korridorer, lekrum och på alla andra ställen som barn och ungdomar befinner sig när de är i skolan. Det finns inga utrymmen eller vrår där skolans värdegrund inte gäller. Förskolans och skolans demokratiska uppdrag kan eller får inte väljas bort eller särskiljas från övrig verksamhet. Förskolan och skolan fungerar som samhälleliga och ideologiska institutioner och blir därför vägledande för barn och deras utveckling, identitet och demokratiska värderingar.

På samma sätt som barnens och ungdomarnas erfarenheter, kunskap och engagemang tas tillvara ska också deras fördomar, okunskaper och ointresse få utrymme och diskuteras och bemötas med respekt. För att demokratiuppdragen ska få det utrymme och vikt som behövs för att skapa en demokratisk skola krävs att förskolor och skolor tar värdegrunden på allvar. Ett ideal som lämnas utan aktivt handlande och arbete går inte att sträva efter eller att uppfylla. Det krävs kunskap, kompetens, medvetenhet, engagemang men också tid och

resurser för att skapa en skola med en tydlig värdegrund som ständigt aktualiseras och bearbetas tillsammans med eleverna. (Zackari & Modig 2000, 6-7)

Vidare skriver författarna att en anledning till att elever, lärare och föräldrar inte alltid förstår skolans likabehandlingsarbete och värdegrund är på grund av att de inte har varit med och utformat den. Skolan saknar dialog mellan rektor, lärare, elever och föräldrar och då blir det genast svårt att aktivt kunna arbeta med likabehandling. Vidare skriver författarna att skolans värdegrund ofta är författade som allmänna skrivningar och mål som skolan ska sträva mot. För att göra målen styrande och vägledande krävs att man på skolan avsätter tid för att konkretisera dem. Processen som inleds måste och ska ta tid. Här behövs konkreta avsatta tider för att utforma likabehandlingsarbetet men också en tid för lärare att bearbeta och diskutera vad man har kommit fram till. (Zackari & Modig 2000, 78-89)

3.1.2 Likabehandling

Med begreppet likabehandling menas att ”lika fall ska behandlas lika”. Inom de flesta verksamheter finns en strävan efter att behandla alla likvärdigt. Inom skolan är likabehandlingsarbete en process som handlar om att förändra organisationen. Genom att synliggöra fördomar, värderingar och beteenden kan ett närande likabehandlingsarbete påbörjas. Det är detta synliggörande av organisationens brister som sedan ska användas i skolans handlingsplaner för att åstadkomma förändring. En skola som satsar på likabehandling vågar visa sina brister för att kunna skapa en förbättring. (Svaleryd & Hjertson 2012, 60-63)

Svaleryd & Hjertson (2012) har granskat hundratals planer för likabehandling och ett av de vanligaste felen är att planen är på en allt för övergripande nivå. Det anges inte konkret vad skolan behöver arbeta med för att utvecklas. Planen mot kränkande behandling och likabehandlingsplanen kan med fördel skrivas ihop, kravet är att det tydligt framför vad skolan avser att påbörja eller genomföra under följande läsår.

Vidare skriver Svaleryd & Hjertson (2012) om skolans krav på att vara normkritisk. Det handlar inte bara om vad som står i skolans planer för likabehandling, utan vad läraren förmedlar genom ord och handling. I all undervisning, möten med elever och i materialet som används ska ett normkritiskt öga finnas för att motverka särbehandling. Rektor och lärare har

ytterst ansvar för att driva en jämlik skola. (Svaleryd & Hjertson 2012, 20-32)

3.1.3 Konflikt

Hakvoort & Friberg (2012) anser att begrepp som konflikt, mobbning, våld och värdegrund ofta blandas ihop och används slarvigt, mycket beroende på medierapporteringen där begreppen kastas om hur som helst utan att det anges vad som egentligen menas. Begreppen tolkas och används sedan på olika sätt och med olika innebörd beroende på situation. Även forskare är oense om begreppen och dess innebörd, vilket självklart också påverkar den felaktiga begreppsanvändningen. Vad gällande konflikter och mobbning är speciellt två välkända forskare oense. Linda Marklund (2007), forskare och projektledare för skolmedlingsprojektet i Norrbotten, anser att diskriminering, kränkande särbehandling och mobbning är allvarliga fall av konflikter. Dan Olweus (2007), professor i psykologi som har arbetat med mobbning i 35 år, anser att en konflikt inte kan var mobbning när det berör två personer med samma psykiska och fysiska styrka. Detta kan bidra till förklaringen till varför begreppen ständigt blandas ihop och är svåra att särskilja.

Gällande begreppet konflikt finns en rad olika betydelser som alla handlar om någon form av motsättning, såsom konflikter mellan länder, religioner och strider mellan människor. I skolsammanhang används ofta Thomas Jordans (2006) definition. Jordan är forskare och undervisar om konflikthantering i arbetslivet vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet. Jordans definition lyder:

> En konflikt är en interaktion mellan minst två parter där minst en part: (1) har önskemål som känns för betydelsefulla för att släppas, och (2) upplever sina möjligheter att få sina önskemål tillgodosedda blockerade av motparter. (Jordan 2006:10)

Jordans definition är användbar eftersom den förklarar att *en* person kan behöva agera utifrån ett önskemål som den andra parten blockerar för att situationen ska kunna benämnas som en konfliktsituation. (Hakvoort & Friberg 2012, 28-32)

3.1.4 Konflikthantering

Ilse Hakvoort (2012) vill tydliggöra att det finns en skillnad mellan konflikthantering och konfliktlösning. Det är inte alla konflikten som går att lösa, men alla går att hantera. Här poängteras också att inställningen till en konflikt i stor grad påverkar hur man hanterar den. Om läraren utgår från att konflikter enbart är något destruktivt och dåligt ser hanteringen av dem avsevärt annorlunda ut än om läraren ser dem om konstruktiva, dynamiska och givande. Arbetet kring konflikthantering i skolor är många och olika, och skolorna varierar i sin förmåga att skapa ett hållbart sätt att hantera konflikterna på. Många skolor behåller det traditionella disciplinära systemet där en fastställd kod bestämmer vad som klassas som tillåtet respektive otillåtet. Koderna kan variera mellan att skriva lappar i klassrummet till grovt fysiskt våld. Överträdelse av de fastställda koderna leder till bestraffning och syftar till att avskräcka eleverna och därigenom skapa ett disciplinerat skolklimat.

3.1.5 Mobbning

Dan Olweus (1991) har bedrivit forskning kring mobbning i årtionden. Begreppet mobbning används i olika sammanhang för att beskriva ett fenomen som ofta innebär att en individ utsätts av en grupp. Olweus (1991) skriver att mobbning uppstår när en person blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer vid ett flertal tillfällen. Uttrycket negativ handling är när en person tillfogar eller försöker tillfoga en annan person obehag eller skada. Detta kan ta sig i uttryck i form av verbala handlingar, såsom kränkningar, hot eller hån som den utsatta personen inte tycker om att höra. Handlingarna kan vara fysiska med slag, sparkar eller fasthållning mot personens vilja.

Enstaka tillfällen av allvarlig trakassering kan ibland betecknas som mobbning. Olweus (1991) betonar att mobbning är negativa handlingar som sker upprepade gånger under en viss tid, och alltså inte vid ett enskilt tillfälle. Även personernas psykiska och fysiska styrkeförhållanden är av betydelse för att definiera mobbning, då det bör finnas en viss skillnad i styrkeförhållandet. Personen som blir utsatt har ofta inte så lätt att försvara sig och kan uppfattas som hjälplös mot den eller dem som utför handlingen.

Det finns även en skillnad mellan indirekt och direkt mobbning. Den direkta mobbningen innebär relativt öppna angrepp på den utsatte, medan indirekt mobbning handlar om

utfrysning och social isolering. Personen som blir utsatt tillåts inte att ingå i gruppen och har ofta svårt att hitta kompisar i skolan. Denna mindre tydliga form av mobbning är viktig att uppmärksamma. (Olweus 1991, 5-6)

3.2 Läraren som konfliktlösare

Ekstrand & Lelinge (2007) skriver om hur man på ett enkelt och roligt sätt kan skapa ett bra klassrumsklimat, och hur man genom detta motverkar oro, bråk och konflikter i skolan. Med boken vill författarna inspirera lärare att möta oro, konflikter och mobbning på ett pedagogiskt vis, men även förklara hur snabbt konflikter kan eskalera till mobbning och hur läraren kan handla för att hejda ett kommande kaos. (Ekstrand & Lelinge 2007, 8)

I skolan ska eleverna känna trygghet och att lärare och skolan som organisation står bakom dem. Eleverna vill att lärarna reagerar på oro och rädsla. Därför måste alla lärare vara synliga, och inte bara i klassrummet utan i uppehållsrum, matsal och i korridorer. Lärare som visar sig bland eleverna och interagerar med dem utanför lektionstid skapar en tryggare miljö eftersom denne kan gripa in och agera vid uppkomst av konflikter eller tendenser till mobbning. (Ekstrand & Lelinge 2007, 15)

Trots lärarnas ovärderliga roll i att motverka mobbning och lösa konflikter känner sig många lärare osäkra på vad de har rätt att göra när en situation uppstår. Osäkerheten kan leda till farliga konsekvenser och kan bidra till att lärare avstår från att agera av rädsla för efterräkningar. Ekstrand & Lelinge (2007) skriver om våldsamma situationer där lärare väljer att gå förbi utan ingripande, och där elever kan agera som de behagar utan att lärarna vill eller vågar ingripa. I samtal tillsammans med lärare har författarna fått veta att flera lärare känner en rädsla att ingripa om situationen innefattar fysiskt våld. Många känner osäkerhet om det saknas personal eller kollegor vid inträffandet, och känner även svårighet att avgöra om våldet är på allvar eller skoj. Flera lärare vill inte göra fel och riskera att bli polisanmälda. Många lärare berättar att de saknar utbildning att hantera aggressiva och hotfulla situationer och vet helt enkelt inte hur de ska gripa in vid en situation. (Ekstrand & Lelinge 2007, 149-151)

3.3 Vad säger lagen?

Enligt skollagen ska varje skola arbeta för att förebygga mobbning och måste agera om mobbning förekommer. I kapitel 2 i skollagen står att den som verkar inom skolan aktivt ska motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning. I kapitel 14 finns bestämmelser och åtgärder för att förebygga kränkande behandling. Skollagen gäller samtliga verksamheter, från förskola till vuxenutbildning.

Verksamhetens huvudman är ansvarig för att personalen efterföljer de skyldigheter som lagen anger. Huvudmannen är också ansvarig för att det inom ramen för varje särskild verksamhet utförs ett målinriktat arbete i syfte att motverka kränkande behandling av barn och elever. Varje skola har en skyldighet att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Arbetet ska vara tydligt formulerat med uppföljningsbara mål, och göras utan förekommen anledning. Det motverkande och förebyggande arbetet ska genomsyra verksamheten, och enstaka tillfällen eller insatser är otillräckliga.

Varje år ska skolan upprätta en plan mot kränkande behandling. I planen ska skolans rutiner och åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling inom det närmaste året finnas dokumenterade. Innan planen skrivs ska en kartläggning av skolans situation genomföras, som sedan ligger till grund för den verksamhetsanpassade planen. Skolans åtgärder som ska påbörjas eller genomföras ska finnas nedskrivna, och föregående års plans åtgärder ska tas in i den reviderade versionen. Elever och vårdnadshavare ska engageras i arbetet, och planen kan skrivas samman med likabehandlingsplanen mot diskriminering om skolan så önskar. (Skolverket 2009, 41-42)

Om skolan misstänker eller får kännedom om att en elev utsätt för kränkande behandling i samband med verksamheten måste skolan utreda omständigheterna och vida de åtgärder som krävs för att kränkningarna omedelbart ska upphöra. Om eleven är omyndig bör information till vårdnadshavare ske omgående.

Den utredning som påbörjas ska allsidigt beskriva vad som inträffat och analysera orsaken. Utredningen ska innefatta både den som blivit utsatt för kränkningen och den eller de som har utfört handlingen. Skolan är skyldig att dokumentera vilka insatser som görs från och med att skolan får kännedom om kränkande behandling. Vid behov ska ett åtgärdsprogram

upprättas, och detta kan gälla både för den eller de som har utfört kränkningarna och för den utsatte. (Skolverket 2009, 43)

4. Metod

4.1 Val av metod

Kvalitativa metoder ställs ibland emot kvantitativa, där den sistnämnda ofta tas i bruk för att uttrycka statistiska samband eller korrelationer mellan egenskaper. I kvantitativ forskning används siffror, tal och tabeller för att beskriva samband och tydliggöra undersökningen. Informanternas egenskaper eller framträdande drag är inte relevant för forskningen och redovisas aldrig. I den kvalitativa forskningsmetoden framställs inte siffror och mätningar som betydande i analysen, istället blir texten central och får en ansedd roll för forskningsprocessen. Med text menas exempelvis observationsanteckningar, dokumentanalys eller transkribering av intervju.

I en kvantitativ undersökning är det metodiskt sett inte gångbart att ändra undersökningens forskningsfrågor under arbetets gång. Om forskaren ändrar frågorna innebär det följaktligen att undersökningen inte får jämförbar data, då svarspersonerna har fått olika frågor att svara på. Således innehar den kvantitativa metoden mindre utrymme för flexibilitet än den kvalitativa, där det inte ses som problematiskt att ändra forskningsfrågorna. Istället kan forskaren utnyttja den information som informanter har givit för att sedan fortsätta undersökningen och ändå få fram ett tillförlitligt resultat.

Flexibiliteten i en kvalitativ undersökning når även ramen för varje intervju, då frågorna kan leda till uppföljningsfrågor. En intervju kan således behandla samma tema och ha samma utgångsläge, men sluta som olika varandra. Detta är typiskt för kvalitativa undersökningar, då informanternas egna verklighetsuppfattningar, nyanser och tankesätt är av stor vikt och relevans för undersökningen. Följden av detta blir att forskarens arbetsprocess med exempelvis problemformulering, val av informanter och analys av resultat kan glida över varandra i olika skeendet i processen utan att det påverkar undersökningen negativt på något vis. Detta är en del av den kvalitativa metodens flexibilitet och möjlighet att arbeta med faserna parallellt är typiskt för forskningsmetoden. (Repstad 1999, 8-13)

I min undersökning vill jag få fram ett resultat som visar på informanternas personliga reflektioner kring mina forskningsfrågor. Informanternas åsikter och tankar är av stor

vikt i undersökningen, och utan nyanserna mellan dem blir undersökningen platt och fallerar. I undersökningen finns inget behov av att redovisa resultat med hjälp av siffror och tabeller, då syftet är att gå på djupet med informanterna. Motiveringen att använda en kvalitativ undersökningsmetod blir också tyngre då behovet av flexibilitet är stort. Forskningsfrågorna kan behöva ändras under processens gång, vilket inte är förenligt med den kvantitativa metoden. Mitt val av forskningsansats faller därmed på den kvalitativa, med intervju och dokumentanalys som metoder för undersökningen.

4.2 Kvalitativ metod

4.2.1 Dokumentanalys

Undersökningen inkluderar analys av ett antal texter och därmed kommer den kvalitativa metoden dokumentanalys att nyttjas. Pål Repstad (1999) förklarar att forskaren läser ett skriftligt material som man sedan använder i analysen och rapporten i den utsträckning forskaren anser att materialet belyser undersökningens frågeställningar. En mer konkret beskrivning av forskningsmetoden är att man ger vissa texter status som källor eller data för själva undersökningen, på samma vis som fältanteckningar eller transkriberade intervjuer är data som kan användas.

Inom samtliga forskningsmetoder bör forskaren inneha en källkritisk syn på sitt urval och stoff. Vid dokumentanalys bör textens intentioner och dess funktion när den skapades framkomma och tas hänsyn till. Med det menas att textens intention och funktion inte nödvändigtvis måste vara identiska. Författaren kan ha haft en avsikt med textens funktion när den författades men har sedan omtolkats av användaren. (Repstad 1999, 87-89)

4.2.2 Intervju

Den kvalitativa forskningsintervjun har som mål att försöka förstå världen ur respondentens synvinkel. Detta kan ibland uppfattas som väldigt enkelt då de flesta vuxna kan ställa frågor som ger ett svar, och kan därmed genomföra en intervju. Det knepiga är att göra det bra. Vidare ska den kvalitativa intervjun som forskningsmetod alltid innehålla en tydlig struktur

och ett syfte. Det är intervjuarens ansvar att ställa frågor och genom aktivt och lyhört lyssnande inhysa kunskaper som respondenten delar med sig av. Det är viktigt att tillägga att även om intervjun får en avslappnad karaktär och utifrån kan ses som likvärdig mellan informant och intervjuare, så är det alltid intervjuaren som styr samtalet och därmed bestämmer vad som respondenten ska tala om. (Kvale 2009, 17-19)

I den kvalitativa intervjun används en intervjuhandledning som ska vara flexibel. (se Bilaga 1 – Intervjuguide) Vid en kvantitativ intervju blir resultatet ofta för snävt och klarar inte av att fånga upp en persons nyanserade erfarenheter. Den kvalitativa intervjun har ett tydligt tema, men det är upp till forskaren att varsamt styra intervjun så att forskningsfrågorna behandlas. Forskaren följer inte ett detaljerat frågeschema och kan variera de olika intervjuerna, så länge temat berörs. Detta gör forskaren i syfte att få en avslappnad stämning där frågorna inte dundrar över informanten, vilket i så fall kan verka passiviserande och göra denne tyst och osäker. Ett intervjuschema får aldrig ses som fastställt eftersom undersökningen då tappar sin flexibilitet. (Repstad 1999, 62)

4.3 Urval

Ett kriterium för val av informanter är att forskaren tror att dessa har relevant information att ge undersökningen. Det är frågeställningen eller problemformuleringen som avgör vem eller vilka som kan bli aktuella att inkludera i processen. En urvalsprincip är att informanterna bör vara så olika varandra som möjligt. På så vis skapar forskaren en bredd i undersökningen, trots få djupgående intervjuer.

Hur många intervjuer som genomförs beror självfallet på undersökningens omfattning. Vid kvalitativa intervjuer beror mängden informanter mycket på hur många intervjuer som forskaren orkar genomföra. Förutom intervjutillfället ska innehållet transkriberas och på ett rättvist sätt analyseras. Om intervjuerna blir för många till antalet kan analysen av dem bli ytlig, och målet med den djupgående kvalitativa undersökningen nås inte. (Repstad 1999, 66-70)

I undersökningen intervjuas tre personer på en för mig tidigare bekant gymnasieskola. Valet av skola var av praktiska skäl. Som nämnt var skolan känd för mig tidigare, vilket sparar tid. Ett annat skäl för val av skola är den för mig tidigare kända diskussion kring

skolans likabehandlingsarbete. Arbetslaget och rektorn har tidigare nämnt vissa problem med likabehandlingsarbetet på skolan, om än inte till mig uttryckligen. Därför fick jag intrycket av att just denna skola kunde vara en god plats för mig att grunda min undersökning vid. Innan undersökningen påbörjades diskuterade jag valet med skolans rektor, som gav godkännande och visade intresse över att själv fungera som informant.

Det finns alltid en risk att forskaren har en allt för nära relation med sina informanter. Forskaren kan prata mest med den informant som hen tycker bäst om, vilket säkert gör intervjutillfället bra men undersökningen skev. (Repstad 1999, 45)

Informanterna i undersökningen innefattar tre personer. Den första informanten, med det fingerade namnet René, är skolans rektor. Hen valdes med tanke på sina arbetsuppgifter och hens insyn i en rektors arbete. Informanten är utbildad lärare och rektor, har arbetat på skolan under ett flertal år och bar därmed på information som är relevant för undersökningen. Rektorn och jag har haft kontakt med varandra, men är inte väl bekanta.

Den andra informanten, Kim, är yrkeslärare på skolan. Hen innehar inte lärarexamen, men studerar pedagogik på deltid. Hen har arbetat som lärare på skolan i ett flertal år. Kim och jag har haft kontakt med varandra, men är inte väl bekanta.

Den tredje informanten, Robin, är lärare i gymnasiegemensamma ämnen på skolan. Hen är examinerad gymnasielärare och har arbetat på skolan i över tio år. Robin och jag har en god professionell relation eftersom Robin var min handledare under den verksamhetsförlagda tiden vid Malmö Högskola. Detta spelar självfallet en roll vid intervjun, och måste tas i beaktande. Med detta i åtanke ville Robin ändå ställa upp på intervju, vilket var betydande då få personer ville vara med i undersökningen. Valet av informanter är de tre ovan nämnda, de två sista eftersom de var de två lärare som uttryckte ett intresse.

4.4 Genomförande

Vid en intervju kan situationen kännas lite konstlad eller tryckt, och vissa informanter kan reagera starkt på att intervjun spelas in som ljudfil. Informanten kan bli mer hämmad i sina svar och det blir svårt för forskaren att få informanten att öppna upp sig. Trots detta finns flera fördelar med att spela in intervjun. Först och främst kan forskaren koncentrera sig på vad informanten säger och slipper lägga tid på sitt skrivarbete. Om forskaren väljer att föra

antecknar finns risken att hen glömmer att ställa goda följdfrågor eller fånga upp lösa trådar. Det icke-verbala beteendet är också betydande för en senare analys, såsom pauser, gester och tonfall. Dessa beteenden är lättare att fånga upp med hjälp av en inspelning.

En inspelning av ett intervjutillfälle kan även fungera som utvecklade för forskaren inför kommande tillfällen. Att höra sin egen röst, sättet man ställer följdfrågor på eller sitt eget tonfall kan verka upplysande och skapa en bättre intervju vid nästa tillfälle. (Repstad 1999, 70-72)

Intervjuerna genomfördes enskilt och vid olika tillfällen. Vid samtliga intervjutillfällen befann sig informanten och jag åtskilda från övrig personal och elever. Den första intervjun var med René och ägde rum vårterminen 2013. Intervjun är 44 minuter. Intervjun med Kim genomfördes vårterminen 2013 och är 20 minuter. Den sista intervjun var med Robin och utfördes höstterminen 2014. Den intervjun är 18 minuter. Intervjuerna varierar i omfång, och den främsta anledningen till variationen i tid tror jag beror på platsen för intervjun och min relation med respondenten. Intervjun med rektorn genomfördes i ett tyst rum med gardiner för fönstret mot korridoren. Vi satt med andra ord avskilt och hade inga störningsmoment utifrån. Eftersom respondenten och jag inte hade haft kontakt med varandra på regelbunden basis, fick intervjun en nästan formell inledning och kändes inledningsvis aningen konstlad. Men informanten gav uttömmande svar och jag fick god möjlighet till följdfrågor. Rektorn talade öppet och gav personliga svar på mina frågor, och tog sig tid att fundera och reflektera under intervjutillfället.

Intervjun med Kim genomfördes i hens arbetsrum. Vi satt avskilt från personal och elever, men själva platsen var möjligtvis inte den optimala. Intervjun gick ganska snabbt, jag hade möjlighet till följdfrågor och Kim reflekterade i samma utsträckning som rektorn, men jag uppfattade hen som något stressad under intervjutillfället. Kanske blev platsen för intervjun fel, och vi borde istället sökt oss till ett rum som var skilt från hens arbetsuppgifter.

Den sista intervjun, med läraren Robin, var den intervjun som blev kort och mest utmanande för mig att genomföra. Det faktum att Robin och jag hade en närmare kontakt än de två andra informanterna gjorde intervjun till något konstlad och stel. Innan intervjutillfället bad jag informanten att se över om det fanns möjlighet att genomföra intervjun på en annan plats än hens arbetsrum, men dessa tidigare tomma utrymmen var nu upptagna av elever. I likhet med intervjun med Kim tror jag att det hade påverkat intervjun positivt att befinna sig i

ett rum avskilt från ordinarie arbetsuppgifter med subtila ”påminnelser” om saker som bör göras.

Vid samtliga intervjutillfällen användes en iPhone för ljudinspelning.

4.5 Etiska överväganden

I undersökningen efterföljs Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Eftersom forskning är betydande för utvecklingen av samhället bör forskaren efterfölja principer som värnar om integritet för individen och en hög kvalitet för forskningen. Vetenskapsrådet har fyra allmänna forskningsetiska krav och dessa är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Den första etiska principen är informationskravet. Inom denna princip ingår att klargöra studiens syfte för deltagarna i studien, och också vad som gäller vid eventuellt deltagande. (Vetenskapsrådet 2002) Jag genomförde denna etiska princip genom mail vid förfrågan om medverkan i min undersökning. I mailet förklarade jag syfte med studien och att ett eventuellt deltagande är frivilligt. Att för deltagarna klargöra deras rättigheter och krav för samtycke faller under den etiska principen kallad samtyckeskravet. Deltagarna har rätt till avsluta sin medverkan i studien utan att detta kan få några som helst negativa följer för dem (Vetenskapsrådet 2002) Detta klargjorde jag för samtliga deltagare innan intervjuns påbörjande.

Den tredje etiska principen är konfidentialitetskravet. Här ingår integritetsskydd för deltagarna genom att avpersonifiera deras namn samt andra kännetecken som skulle kunna spåras och avslöja deltagarnas identitet (Vetenskapsrådet, 2002) Inför varje intervju informerade jag deltagarna om avpersonifiering, detta för att samtliga skulle känna sig trygga med att informationen de återgav inte skulle kunna återkopplas till dem.

Den fjärde etiska principen är nyttjandekravet. Denna princip finns för att försäkra informanterna om att deras medverkan endast kommer att användas som material till undersökningen. Informationen som deltagarna återger får aldrig användas i kommersiella eller icke-vetenskapliga syften. (Vetenskapsrådet 2002) Jag redogjorde för nyttjandekravet i samband med tillfrågande om eventuellt deltagande i studien.

5. Resultat, analys och teoretisk tolkning

5.1 Dokumentanalys

I följande text kommer Skolverkets riktlinjer och råd för likabehandlingsarbete samt skolans styrdokument för likabehandlingsarbete att redogöras. I Skolverkets Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011 står i underrubriken 2.2 Normer och värderingar följande riktlinjer.

> Riktlinjer
>
> **Alla som arbetar i skolan ska**
> • medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
> • i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
> • aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
> • uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
> • visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.
> (Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011, 12)
>
> **Läraren ska**
> • klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser,
> • öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa,
> • klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet, och
> • tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.
> (Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011, 12)

Skolverket betonar att läraren tillsammans med elever ska klargöra och diskutera demokratiska värden och konflikter som kan uppstå. Läraren ska också klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet. Läraren ska i interaktion med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen som i sin tur ska

ligga till grund för likabehandlingsarbetet.

I Skolverkets allmänna råd – arbete mot diskriminering och kränkande behandling står följande att läsa.

> **ALLMÄNNA RÅD**
>
> ARBETET MED PLANERNA MOT DISKRIMINERING OCH KRÄNKANDE BEHANDLING ÄR EN DEL AV DET FRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE ARBETET OCH BÖR
> 1. bedrivas så att det resulterar i en gemensam plan eller i två planer som hänger ihop på ett systematiskt sätt,
> 2. bedrivas så att den återspeglar förhållandena i varje enskild verksamhet, samt
> 3. bedrivas på ett sådant sätt att planerna blir kända i verk- samheten och hos barns och elevers vårdnadshavare.
>
> PLANERNA BÖR INNEHÅLLA
> 1. konkreta mål som utgår från slutsatserna av kartläggningarna och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling,
> 2. en ansvarsfördelning för utförandet av de främjande och förebyggande insatserna,
> 3. en beskrivning av hur insatserna för att främja likabehandling och de förebyggande insatserna mot trakasserier och kränkande behandling ska följas upp och utvärderas,
> 4. rutiner för hur barn, elever och deras vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling,
> 5. rutiner för hur personalens respektive förskolechefens och rektorns anmälningsskyldighet ska fullgöras,
> 6. rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras, samt
> 7. en beskrivning av hur barn och elever ska medverka och har medverkat i det främjande förebyggande arbetet.
>
> (Skolverkets allmänna råd - Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling 2014, 40)

I Skolverkets allmänna råd finns tydliga riktlinjer för att varje skola ska kunna förebygga diskriminering och kränkande behandling. Det är föregående dokument från Skolverket som har legat till grund för den likabehandlingsplan som den aktuella gymnasieskolan har författat, under början av höstterminen 2013. I avsnittet *Ansvarsområden – Vem gör vad när något händer? Vilket ansvar har du?* står följande att läsa.

5.1 Rektor
Rektor ansvarar för att uppmärksammanden som berör trakasserier, kränkande behandling, diskriminering eller mobbning behandlas direkt. [---] Det är rektor som tar beslut om vilka åtgärder som ska påbörjas och rektor, tillsammans med elevhälsan, följer upp åtgärderna med regelbundna mellanrum och ser till att elevens behov av stöd fungerar. [---] Rektor är ytterst ansvarig för att arkivera allt och för att informationen når alla berörda.

5.2 Lärare och övrig personal
All personal har ansvar för att motverka och förebygga alla former av trakasserier, kränkande behandling, diskriminering eller mobbning. Om något av detta sker ska personalen ingripa direkt och se till att händelsen rapporteras på rätt sätt.

Skolans plan för likabehandling inleds med ett avsnitt om skolans vision. Här står följande.

1. Vision
Hur vill vi att vår skola ska vara

Vår vision är att vara en skola för alla där alla, oavsett vem man är och vad man tycker, känner sig trygga och respekterade. På XX ska ingen form av diskriminering eller annan kränkande behandling förekomma och vi vill att eleverna ska få sina bästa tre skolår hos oss.

Vi är en liten skola med stora möjligheter att se och bry oss om varje enskild individ elev och vi vill ta oss tid att lyssna och vägleda. Huvudmannens XX policydokument om jämställdhet och arbetsmiljö ska genomsyra verksamheten. Alla vuxna på skolan måste visa i handling vad skolans vision är.

5.2 Intervju med René

Intervjun inleds med att jag undrar hur länge rektorn, här med fiktivt namn René, har arbetat som rektor och om hen har genomfört en rektorsutbildning. René berättar att hen har varit rektor på skolan sedan årsskiftet 2010-2011 samt att hen har läst vid den statliga rektorsutbildningen. Under tiden hen läste till rektor arbetade hen som matematiklärare och biträdande rektor på skolan. René berättar att hen egentligen är civilekonom i botten men att hen redan inledningsvis i sitt yrkesliv kände att lärare verkade intressant. Hen började då vikariera på högstadieskolor men trivdes inte riktigt där heller. Därför sökte sig René aktivt till gymnasieskolan och fortsätter med att berätta att hen har arbetat på skolan sedan år 2006. Hen var lärare i knappt två år, tog därefter över rollen som biträdande rektor för att sedan axla

rollen som rektor vilket hen har arbetat heltid som i cirka två år.

Vi fortsätter prata om skolans styrdokument för likabehandlingsarbetet, och jag undrar om det finns någon lokal handlingsplan för lärarna på skolan när det uppstår en konflikt bland elever. René blir något ställd av frågan och svarar sedan ”… eh… nej. Nä. Inte hur man ska agera i sin yrkesroll”. Hen förklarar att hen gärna hade velat säga att man på skolan har en fungerande likabehandlingsplan som är signerad av elevrådsordförande och allt som låter ”schysst”. René menar att en likabehandlingsplan lätt bara blir till ord och någonting som man skriver ihop fint och sätter i en pärm. Hen säger att ”en del av den texten som finns där är floskler” och att hen står för det.

René berättar att den likabehandlingsplan som finns idag är skriven av hen själv, men med inspiration från andra. Likabehandlingsplanen är från början skriven av personen som var rektor på skolan när René fick anställning som lärare. René tog med sig vad hen tyckte var bra från likabehandlingsplanen och bearbetade den i samband med sin rektorsutbildning, och har då även tittat på Skolverkets allmänna råd för likabehandlingsplaner. René säger också att hen är väldigt öppen för att inkludera lärarna på skolan i arbetet med styrdokumenten, men att det inte har blivit så. När skolan har fortbildningsdagar blir det istället lätt fokusering på den egna planeringen, och saker som likabehandlingsplanen hinns inte alltid med. Jag frågar då om hen skulle vilja ha mer tid så att planen verkligen blir bearbetad, men det tror inte René på. René vill att skolan ska arbeta mer praktiskt än teoretiskt, och tror att lärare och elever lär sig mer med hjälp av roliga aktiviteter med bra innehåll än en väldokumenterad och omarbetad likabehandlingsplan.

> Vi har haft personal eller fortbildningsdagar då tid var avsatt för det, liksom. Men då är det inte så att man känner ”åh, låt oss jobba med planen, min egen planering kan jag göra sen”. [---] Jag tror att de i skolan är *doers* och *doers* sitter inte och skriver dokument.

René menar ändå att det är betydande för skolan om lärarna är engagerade i arbetet mot kränkande behandling och mobbning, och också arbetet med likabehandlingsplanen. René tror att planen från början kanske var något som enbart rektorn arbetade eftersom denne var skolans chef.

> Likabehandlingsplanen har ju fått en mer central roll efter hand. I början så var det kanske något som rektorn satte ihop och så satte man det i en pärm, och så ”check” på

det.

Om man istället inkluderar lärarna märks en skillnad hos eleverna. René berättar att elever vid internrevision och skolinspektion berättar att de märker skillnad lärare i mellan, att olika lärare har olika mycket fokus på likabehandlingsarbetet. Vissa elever känner igen tankesättet och förstår att det har med värdegrund att göra.

René uppger att hen får mycket stöd från en rektor från en annan skola. Med hen kan René diskutera allt, bland annat saker som likabehandlingsplaner och liknande. René berättar också att hen får stöd från anställda över henne i organisationen. René berättar att hen inte alltid känner sig trygg i sin yrkesroll. Hen har inte alltid koll på läget, men ligger inte sömnlös på nätterna för att hen känner sig otrygg på arbetet. Hens uppfattning om lärarnas kunskap om hur de ska agera vid en konflikt är något kluven.

> Alltså, jag vet ju en lärare här i kollegiet som inte vet, men upplever själv att hen vet. Det har ju varit upp till diskussion med den läraren flera gånger men det blir liksom ingen förändring […] Och då har jag ett stort problem.

5.3 Intervju med Kim

Inledningsvis undrar jag hur länge läraren Kim har arbetat som lärare. Kim berättar att hen har jobbat som lärare i nästan fyra år, men på olika ställen och i olika syften. Vidare berättar Kim att hen läser pedagogik på Malmö Högskola, på distans och halvfart. När hen har läst klart pedagogiken där får hen en yrkeslärarexamen och blir legitimerad att undervisa och betygsätta elever.

Kim berättar att det finns en konflikthanteringsplan och en likabehandlingsplan och att det var i samband med vidareutbildningen i pedagogik som hen har blivit mer insatt i dokumenten, innan dess hade hen inte lika bra koll. Den största svårigheten med planerna är att varje situation är olika, menar Kim.

> Oavsett vad som står i handledningen hur man ska göra tycker jag det är skitsvårt från fall till fall. Alltså, som när Mina kommer och säger att hen blir mobbad för att hens kompis ljög om en läsk, liksom. Då känner hen sig mobbad. Samtidigt har vi de som verkligen blir kränkta och blir utsatta för kränkande behandling. Det är skitsvårt.

Vidare känner sig Kim alltid välkommen med synpunkter på likabehandlingsplanen. Hen tillägger att det är främst när planen ska ses över som synpunkterna tas upp och kan påverka innehållet. Hade hen skickat iväg ett mail med synpunkter idag hade det nog inte hänt så mycket. Kim förklarar att det främst är rektorn som ser över och uppdaterar planen. Kim upplever att hen gärna får komma med nya idéer, men att de inte alltid utvecklas till något som skapar förändring. Som exempel berättar Kim om skolans icke-existerande antimobbingteam som verkligen skulle behövas på skolan. Vid samtal och programråd har Kim försökt trycka på att skolan ska ha ett antimobbingteam, men att ingenting har hänt.

> Det hade varit så enkelt med ett team eftersom vi har många elever på skolan som är intresserade. Så det skulle varit en grymt bra grej. Men jag tror inte att man kan tvinga in folk i en grupp och säga ”nu tar ni bort mobbning på skolan”. Men när de själva kommer med förslag och brinner för det är det synd att det inte finns nåt sånt.

Kim upplever att hen kan prata med sina kollegor om skolans likabehandlingsarbete, konflikter mellan elever och mobbning på skolan. Kim berättar att hen känner att hen kan prata med alla om det, men känner en viss skillnad i engagemanget mellan lärare och tror att detta beror på vilka elever man har mest kontakt med och undervisar.

> Alltså nu jobbar jag ju med tjejer och jag tror att man har mycket mer konflikter. [---] Och där har jag nog inte alltid med mina XX kollegor att de förstår att det faktiskt är ett problem och tar man inte itu med det med en gång kan det bli hur stort som helst och då kan det verkligen bli kränkande behandling och lite mobbning och utfrysning.

På frågan om Kim känner sig trygg i hur hen ska agera vid en konfliktsituation svarar Kim nej. Det är tack vare sina kollegor som många situationer har kunnat lösas på ett tillfredställande vis. I samband med detta undrar jag hur Kim ser på att arbeta med mer likabehandling, både som fortbildning och som temadagar i skolan. Kim har aldrig hört talas om någon mer utbildning, men att anser att det är viktigt eftersom det präglar hens vardag mycket.

5.4 Intervju med Robin

Likt föregående intervjuer ber jag Robin återge lite om sin bakgrund och hur länge hen

har arbetat som lärare. Robin berättar att hen är legitimerad lärare i ämnena svenska, religionskunskap och historia och att hen har arbetat som gymnasielärare i tolv år och i flera år på den aktuella skolan.

Intervjun fortsätter med att jag frågar om skolans styrdokument gällande likabehandling, och om det finns en utarbetad likabehandlingsplan på skolan. Robin berättar att det finns en likabehandlingsplan utarbetad läsåret 2013.

> Vi har en elevutarbetad plan mot diskriminering och kränkande behandling, där eleverna har varit med och det finns detaljerat hur man ska gå till väga när man ser eller upptäcker kränkande behandling.

Med elevutarbetad plan menar Robin att eleverna har fått skriva om den gamla likabehandlingsplanen.

> Varje skola ska utforma sin egen och förra året utformade vi den tillsammans med elever, eller eleverna skrev om den gamla. Kortade ner och förklarade eller hur man nu ska säga. Förenklade så att ord och uttryck blev så att eleverna förstod och hängde med.

Robin tillägger att det är skolans huvudkontor som har utformat riktlinjerna: ”Från början är den från XXs huvudkontor där de har skrivit ihop den, och sen är det sagt att varje skola ska utforma sin egen.”

Robin upplever att hen gärna får ge synpunkter på likabehandlingsplanen, men att det inte hinns med. Robin säger: ”Vi har väl inte den tiden. Vi tar ju upp den då och då och den här måste tittas på och gås igenom. Men vi har inte gjort det direkt.”. När jag undrar varför det inte hinns med är Robin tydlig.

> Det har inte formaliserats. Att ”nu ska vi sitta en halvtimma” utan det har varit, ”ni bör läsa den och komma med synpunkter och åsikter”. […] Jag tror att man måste göra det för att som lärare prioriterar man det man har tid att göra och blir man tillsagd att ni ska läsa den och ha en åsikt bläddrar man litegrann och ”jo, den var väl bra”.

Robin anser att det finns en skillnad mellan lärare på skolan i arbetet med likabehandling.

> Jag tror inte att alla lärare har läst den från pärm till pärm, så att säga. Jag vet precis vad som står eftersom jag har suttit och arbetat med språket i den. Eh, och jag tror att

> rektor har läst den men jag är ganska säker på att alla lärare inte ha läst den från första till sista sidan, vilket innebär att de inte vet vad som står.

Robin märker en skillnad mellan lärare och menar att eleverna i sin tur märker vilka lärare som anser att likabehandling är viktigt, till exempel när skolan avsätter tid att för att prata med eleverna om likabehandling.

> Inte bara ”- Måste jag vara med jag har jättemycket att göra?” ”- Jo, du måste vara med.” ”- Okej… suck”. Den där sucken hör eleverna även om de inte ser den. Och då suckar de också.

Robin tycker att mycket av problematiken är rektorns ansvar, att delegera ut arbete till personalen. Hen anser att rektorn måste kräva av sina medarbetare att ha en åsikt om likabehandlingsarbetet, och att arbetet bör konkretiseras för annars blir ingenting gjort. När jag undrar om eleverna känner sig trygga på skolan är Robin säker på att de är det.

Slutligen undrar jag om Robin har fått någon utbildning i konflikthantering och likabehandling under sin utbildning till gymnasielärare.

> Nä. Vi hade typ en 5-poängskurs, motsvarande då 7,5 poäng nu mot mobbning och sånt det hade vi faktiskt. […] Det var nog ganska bra och då fick vi just skriva om, det handlade mycket om elevdemokrati och elevdemokrati i klassrummet, att man eh, skulle få eleverna att vara med. Men det var nog bara den varianten sen handlade det mer om annan pedagogik. […] Men det är en grej som verkligen behöver jobbas med även för gymnasielärare.

5.5 Analys av resultat

I intervjun med rektorn René berättar hen att det på skolan finns en likabehandlingsplan, som från början är skriven av den person som var rektor när René arbetade som lärare på skolan. René tog sedan med sig vad hen ansåg vara bra i den gamla planen och bearbetade den i samband med sin rektorsutbildning. René berättar att hen har använt sig av Skolverkets allmänna råd för likabehandlingsplaner, och tillägger att hen gärna hade velat säga att det på skolan fanns en fungerande likabehandlingsplan som är signerad av elevrådsordförande och allt som låter ”schysst”. Hen tillägger att likabehandlingsplaner ofta är någonting som skrivs ihop och sedan sitter i en pärm, att ”en del av den texten som finns där är floskler” och att hen

står för det. Handlingsplanen för lärare vid en konfliktsituation är René inte bekant med. Hen säger att det inte finns någon lokal handlingsplan för hur lärarna ska agera i sin yrkesroll.

Enligt skollagen kapitel 2 står att den som verkar inom skolan aktivt ska motverka alla former av kränkande behandling, och i kapitel 14 finns åtgärder och bestämmelser för att förebygga kränkande behandling. Där står att huvudmannen är ansvarig för att varje verksamhet utför ett målinriktat arbete i syfte att motverka kränkande behandling av barn och elever. Arbetet ska vara tydligt formulerat med uppföljningsbara mål, och ska genomsyra hela verksamheten. Vidare ska skolan varje år upprätta en plan mot kränkande behandling. I den lokala planen ska skolans rutiner och åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling dokumenteras. Det ska också göras en kartläggning av skolan, som sedan ligger till grund för den verksamhetsanpassade planen. Elever och vårdnadshavare ska engageras i arbetet och planen kan skrivas samman med den lokala likabehandlingsplanen. (Skolverket 2009, 41-42)

Den aktuella skolan har en plan för likabehandling som rektorn har författat, men enligt rektorn finns ingen tydlig handlingsplan för hur lärare ska agera. Detta är en brist i arbetet för likabehandling, likaså att innehållet bedöms som ”floskler”. Enligt Skolverket ska elever och vårdnadshavare engageras i arbetet för en jämlik skola. Svaleryd & Hjertson (2012) skriver om betydelsen att ta likabehandlingsarbetet på allvar, och att arbeta normkritisk tillsammans med personal och elever. (Svaleryd & Hjertson 2012, 20-21)

Läraren Kim berättar att det finns en plan, och att det var i samband med hens vidareutbildning i pedagogik som hen fick större insikt i den. Den största svårigheten för Kim är att varje konflikt eller mobbningssituation är olik den andra, och hen ger som exempel en elev som upplever sig vara mobbad för att hens vän ljuger om en läsk.

Ekstrand & Lelinge (2007) skriver att många lärare kan känna osäkerhet i hur de ska agera när en konflikt uppstår. Denna osäkerhet kan bli farlig eftersom den kan bidra till att lärare avstår från att ingripa av rädsla för att göra fel. Lärare upplever situationer som innefattar fysiskt våld som särskilt problematiska, och vissa lärare saknar helt utbildning i att hantera aggressiva och hotfulla situationer. (Ekstrand & Lelinge 2007, 149-151)

Hakvoort & Friberg (2012) menar att det är i konfliktsituationer som lärarens kompetens ofta brister. Kommunikationen mellan lärare och elever fungerar inte, och många lärare har inte fått någon utbildning i hur de ska agera när en konflikt eskalerar. Detta skapar rädsla hos

läraren och bidrar till att konflikter som skulle kunna fungera som kunskapsutvecklande, istället tystas ner. Läraren ignorerar problemet eftersom hen inte kan lösa situationen, men detta skapar ett ohållbart sätt att arbeta i längden. De konflikter som tystas ner kan istället störa undervisningen och elevernas fortsatta lärande. (Hakvoort & Friberg 2012, 11-12)

Robin berättar att det finns en likabehandlingsplan på skolan, skriven 2013. Enligt Robin finns det även en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Robin återger att varje skola har fått i uppgift att utforma sin egen likabehandlingsplan och en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Hen vet precis vad som står i handlingsplanerna eftersom hen har varit med och arbetat med språket i dem, tillsammans med eleverna. Enligt Robin finns det en viss skillnad mellan lärare på skolan i arbetet med likabehandling, och menar att eleverna i sin tur märker vilka lärare som tycker att likabehandling är viktigt.

> Jag tror inte att alla lärare har läst den från pärm till pärm, så att säga. Jag vet precis vad som står eftersom jag har suttit och arbetat med språket i den. Eh, och jag tror att rektor har läst den men jag är ganska säker på att alla lärare inte ha läst den från första till sista sidan, vilket innebär att de inte vet vad som står.

Även Kim uppger att hen känner en viss skillnad i engagemanget mellan lärare och tror att detta kan bero på vilka elever man undervisar. Robin tror att det ibland bristande engagemanget mellan kollegorna i arbetslaget kan bero på rektorns fördelning av arbetsuppgifter. Hen anser att rektorn måste kräva av sina medarbetare att ha en åsikt om likabehandlingsarbetet, och att arbetet bör konkretiseras för att kunna implementeras i verksamheten. Rektorn är öppen för att inkludera lärarna i likabehandlingsarbetet, men berättar att det inte alltid blir som hen önskar. När skolan har fortbildningsdagar blir det istället fokusering på den egna planeringen, och likabehandlingsarbetet hinns inte med. René vill att lärarna ska arbeta mer praktiskt än teoretiskt, och anser att elever och lärare har mer hjälp av roliga aktiviteter tillsammans än en väldokumenterad och omarbetad likabehandlingsplan.

Implementering av likabehandlingsarbetet på skolan brister på vissa plan. Det blir väldigt tydligt att Robin är den enda som har tagit med sig likabehandlingsarbetet in i klassrummet och konkret arbetat med ämnet tillsammans med eleverna. Att läraren Robin uttrycker att hen vet allt som står i likabehandlingsplanen eftersom att hen har varit med och författat den

understryker Svaleryd & Hjertsons (2012) tankar om ”eldsjälar” som bedriver arbetet. Enligt de undersökningar som Skolinspektionen gjort vilar en allt för stor del av likabehandlingsarbetet på dessa personer inom personalstyrkan. (Svaleryd & Hjertson 2012, 15-17)

Zackari & Modigh (2000) skriver att en anledning till att elever, lärare och föräldrar inte alltid förstår skolans likabehandlingsarbete och värdegrund är på grund av att de inte har varit med och utformat den. Skolan saknar dialog mellan rektor, lärare, elever och vårdnadshavare och då blir det svårt att aktivt arbeta med likabehandling. Vidare skriver författarna att skolans värdegrundsdokument ofta är författade som allmänna skrivningar och mål som skolan ska sträva mot. För att kunna implementera målen krävs att man på skolan avsätter tid för att konkretisera dem. Processen som inleds måste och ska ta tid. Ofta är det de informella och avslappnade samtalen i vardagen som kollegorna och skolan har mest nytta och glädje av, till skillnad mot till exempel studiedagar och schemalagda tider. Här behövs alltså konkreta avsatta tider för att utforma likabehandlingsarbetet men också en tid för lärare att bearbeta och diskutera vad man har kommit fram till. (Zackari & Modigh 2000, 78-89)

Rektor René uppger att hen inte alltid har koll på läget, men att hen inte ligger sömnlös på nätterna för att hen känner sig otrygg på arbetet. Vid en konfliktsituation på skolan är hen medveten om att det finns lärare som inte agerar på ett tillfredsställande vis. Hen berättar att diskussionen har varit uppe på bordet ett flertal gånger, men att det inte ger någon effekt. René uttrycker att detta ses som ett problem. Vidare uppger läraren Kim att hen inte känner sig trygg i hur hen ska agera vid en konflikt mellan elever. Hen skulle gärna vilja arbeta mer med likabehandling, och anser att ämnet är viktigt eftersom det präglar vardagen. Någon form av vidareutbildning har aldrig har aldrig diskuterats och Robin önskar mer utbildning i likabehandling på landets lärarutbildningar.

År 2005 genomförde Lärarförbundet en undersökning om konflikthantering och studiero i skolan. 1291 lärare från grund- och gymnasieskolan besvarade frågor. Studien visade att hela 78 procent av de tillfrågade eftersökte mer kunskap i konflikthantering. År 2006 genomförde Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund en gemensam undersökning riktad till lärarstuderande och huruvida de fått utbildning i konflikthantering. 56 procent angav att de inte fått någon utbildning i konflikthantering under sin genomförda utbildningstid. (Hakvoort & Friberg 2012, 24) Sifforna som undersökningen framvisar bekräftar att lärarna behöver och

önskar mer utbildning för att klara av dessa situationer i skolan.

Den aktuella gymnasieskolan har valt att slå samman likabehandlingsplanen och planen mot diskriminering och kränkande behandling till en plan. Enligt läraren Robin bearbetas den sammansatta handlingsplanen varje år.

> Varje skola ska utforma sin egen och förra året utformade vi den tillsammans med elever, eller eleverna skrev om den gamla. Kortade ner och förklarade eller hur man nu ska säga. Förenklade så att ord och uttryck blev så att eleverna förstod och hängde med.

Robin berättar att det finns en likabehandlingsplan utarbetad läsåret 2013. Robin gör ingen skillnad på likabehandlingsplanen och planen mot diskriminering och kränkande behandling. Det framgår att hen inte särskiljer de båda dokumenten, utan att de alltid sammanställs till vad skolans omnämner som *XXs Plan mot diskriminering och kränkande behandling 2013-08-01 – 2014-08-01*. I planen framgår att skolan har som vision att vara en skola för alla, där elever känner sig trygga och respekterade. Ekstrand & Lelinge (2007) anser att elever alltid ska känna trygghet i skolan, och att det därför är viktigt att lärarna reagerar på sådant som kan uppfattas som otryggt. Lärare som pratar med elever utanför lektionstid och syns i allmänna utrymmen på skolan skapar en trygghetskänsla eftersom läraren kan gripa in och agera vid konflikter och tendenser till mobbning. (Ekstrand & Lelinge, 2007, 149-151) Vidare har skollagen utökats med ett nytt kapitel, Trygghet och studiero, där elevers rätt till en trygg skolmiljö uppmärksammas. Tonvikten i de nya dokumenten ligger i att främja respekt och förståelse för andra människor och att förebygga eventuella konsekvenser av icke fungerande sociala interaktioner, exempelvis mellan elever. (Hakvoort & Friberg 2012, 21)

Robin, Kim och René återger att likabehandlingsarbetet inte alltid fungerar. René vill inkludera lärarna men tycker att de ska arbeta praktiskt, inte skriva dokument. René menar även att fokus ofta blir på lärarens egen planering när extra tid till utvecklingsarbete ges, och menar att lärarna inte alltid tar chansen att påverka när tiden finns. Kim uppger att hen är välkommen med sina åsikter men endast när planen ska revideras. Robin anser att ansvaret ligger på rektorn och att denne måste formalisera arbetet för att det ska fungera. Samtliga respondenter uttrycker en oro för att annan personal i arbetslaget inte tar likabehandlingsarbetet på allvar. Den röda tråden i svaren från respondenterna är att samtliga känner ett visst missnöje i skolans likabehandlingsarbete och svårigheten med att

implementera arbetet i verksamheten.

6. Slutsats och diskussion

I slutsats och diskussion kommer en sammanfattning av studien att framkomma, med en diskussion kring undersökningens metod, teoretiskt perspektiv, resultat och analys. Syftet med undersökningen har varit att undersöka hur en gymnasieskola kan arbeta med likabehandling och hur planerna implementeras i verksamheten, samt analysera skolans styrdokument i relation till Skolverkets råd och riktlinjer.

I studien användes kvalitativ metod i form av intervju och dokumentanalys. Studiens problemformuleringar kunde bäst besvaras med hjälp av kvalitativa intervjuer eftersom jag ville få fram informanternas personliga reflektioner och egna tankar kring likabehandlingsarbetet. Metoden dokumentanalys var nödvändig för granskningen av Skolverkets dokument och de lokala planerna på skolan. I efterhand känns metodvalet fortfarande som det bästa för att få fram det stoff som krävdes för min undersökning.

Att få kontakt med informanter till studien har varit något problematiskt. Skolan är liten med en personalstyrka på cirka 15 personer. Tre av dessa 15 ville delta i studien. Om fler lärare hade visat intresse hade jag gärna inkluderat en eller två informanter till, för att få mer stoff och fler infallsvinklar inkluderat i studien. Trots detta upplever jag de intervjuer som genomfördes var givande och gav material till resultat och analys. Tiden som avsattes för undersökningen har också vägt in i valet av skola och informanter. Eftersom skolan var bekant för mig sedan tidigare sparade jag avsevärd tid genom att tillfråga dem.

I litteraturgenomgången har forskning i ämnet likabehandling används. Främst forskning från Sverige har inkluderats eftersom syftet med undersökningen var att undersöka likabehandling på en skola i Sverige, där det svenska Skolverkets riktlinjer och råd innefattas. Forskning om likabehandling är ett ämne som har studerats under många år, dock hade en mer ingående forskning om hur personal inom just gymnasieskolan bör arbeta med att implementera likabehandling i skolan varit eftertraktat.

I resultat och analys framkommer att samtliga informanter känner viss osäkerhet i arbetet med likabehandlingsplanen och planen mot kränkande behandling. Denna osäkerhet tar sig i utryck på olika vis. En rektor kan uppleva stora svårigheter att inkludera lärarna i likabehandlingsarbetet, samtidigt som rektorn själv uttrycker avvisande tankar kring

att faktiskt inkludera lärarna. Budskapet blir tvetydigt vilket kan spegla lärarnas individuella reflektioner om att bli inkluderad eller exkluderad i arbetet tillsammans med rektorn.

Vem som har författat den rådande likabehandlingsplanen råder det delade meningar om. Enligt rektorn är det denne själv med inspiration av föregående års plan som ligger till grund för den aktuella planen. I relation till detta återger en lärare att hen har hjälpt till att författa planen, med ett stort elevinflytande. Detta kan återge en bild av hur kommunikationen mellan skolpersonalen ser ut, vilket självklart inte behöver betyda att kommunikationen alltid brister. I just detta fall återges ingen tydlig bild av hur rektor och lärare tillsammans arbetar med likabehandlingsplanen, trots att deras ambition, enligt planen, är att tillsammans driva ett främjande och förebyggande arbete.

Efter analys den lokala likabehandlingsplanen och Skolverkets riktlinjer och råd framkommer att den lokala planen följer de grundprinciper som Skolverket har formulerat. Skolan arbetar, enligt den lokala planen, mycket tillfredsställande och bedriver ett gott arbete. Här uppkommer vissa funderingar kring vad som brister i arbetet och varför samtliga informanter uttrycker viss oro eller otrygghet i hur de ska agera vid konflikter, kränkningar och aktivt likabehandlingsarbete. Slutsatsen blir att lärare utbildas för lite i dessa frågor, vilket även påvisas i den teori som användas i litteraturgenomgången (Hakvoort & Friberg 2012). Lärarna i undersökningen återger att de antingen inte har utbildats alls i konflikthantering, eller att detta kan ha förekommit i en kurs som även inkluderat elevdemokrati i klassrummet. Budskapet blir tydligt; utbildning i att hantera konflikter på ett konstruktivt vis är inte högprioriterat på lärarutbildningar runt om i landet vilket avspeglar sig i likabehandlingsarbetet i svenska skolor. Även det faktum att samtliga respondenter återger en oro för att andra i arbetslaget inte agerar på ett tillfredsställande vis ger en bild av skolan som otrygg. Självklart kan inte alla lärare vara bra på alla saker och vi måste låta varandra ha svagheter, men brister i likabehandlingsarbetet kan få stora konsekvenser för eleverna. Jag skulle själv känna en otrygghet om jag inte kände tilltro till mina kollegor och deras agerande. Ett förslag är tydligare riktlinjer för lärares agerande och mer utbildning i konflikthantering och likabehandling på lärarutbildningen.

Syftet med min studie var varit att se hur ett likabehandlingsarbete kan se ut och hur styrdokumenten för likabehandling implementeras i verksamheten. Jag anser att samtliga respondenter uttrycker en vilja och ett engagemang för att skapa en jämlik skola, och vill att

likabehandlingsarbete ska implementeras och synas. Vad som måste till är ett strukturerat arbete för att främja arbetet med en aktiv dialog mellan rektor och lärare. Som resultatet visar verkar inte rektor och lärare ha samma uppfattning om hur, när och vad som ska inkluderas i arbetet. Rektor är ytterst ansvarig för detta och bör som Robin uttrycker; formalisera arbetet vidare till sina medarbetare.

Avslutningsvis vill jag framhålla att ett fungerande likabehandlingsarbete inte går att genomföra över en natt, och att det självfallet tar lång tid och är en process som den aktuella skolan strävar efter att inneha. Ur en forskningssynpunkt kan det te sig enkelt, men efter en inblick i en lärares vardag får begreppet ”hålla många bollar i luften” en ny innebörd. Många lärare arbetar under ständig tidsbrist där professionen kräver hög standard, samtidigt som läraren alltid förväntas ha tid och resurser för oväntade händelser och kritiska situationer. Likabehandlingsarbetet ska prioriteras högt, och kanske ligger det inte på lärarnas bord att avsätta tiden utan på rektorer och huvudmän. Min personliga övertygelse är att lärarna vill elevernas bästa. Då behövs en skolmiljö med ett gott värdegrundsarbete som främjar alla människors rätt till trygghet, jämlikhet och likvärdig behandling.

Referenser

Ekstrand, Gudrun & Lelinge, Balli (2007) *Klassen som Gud glömde – Hur man förebygger och åtgärdar oro och konflikter och får ett bra klassrumsklimat.* Gleerups Utbildning AB. Malmö.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs] 2002. Vetenskapsrådet. Stockholm.

Hakvoort, Ilse & Friberg, Gunilla (red) (2012) *Konflikthantering i professionellt lärarskap.* Gleerups Utbildning AB. Andra upplagan, första tryckningen. Polen.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur. Lund.

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011. (2011) Skolverket. Stockholm.

Malmö Högskola (2013)
Finns tillgänglig på Internet: http://www.mah.se/fakulteter-och-omraden/ls/Institutioner/Kultur-sprak-medier/Ar-student-pa-KSM/Examensarbete-ht-2011/Avslutande-termin---2007-och-senare/

Olweus, Dan (1991) *Mobbning i skolan – Vad vi vet och vad kan vi göra*. Liber AB. Elanders Falköping.

Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund.

Skolinspektionen (2014) *Kritik om kränkande behandling vanligast* (artikel)
Finns tillgänglig på Internet: http://www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/Statistik-om-anmalningar/Anmalningar-och-beslut-2014/Vanligast-med-kritik-for-krankande-behandling/

Skolinspektionen (2014) *Vanligast med anmälningar om kränkande behandling* (artikel)
Finns tillgänglig på Internet: http://www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/Statistik-om-anmalningar/Anmalningar-och-beslut-2014/Vanligast-med-anmalningar-om-krankande-behandling-/

Skolinspektionen (2014) *Anmälningarna fortsätter att öka* (artikel)
Finns tillgänglig på Internet: http://www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/Statistik-om-anmalningar/Anmalningar-och-beslut-2014/Anmalningarna-fortsatter-att-oka-/
Skolverkets allmänna råd – Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling 2014. (2014) Skolverket. Stockholm.

Skolverket (2009) *På tal om mobbning – och det som görs*. Davidsons Tryckeri. Stockholm.

Svaleryd, Kajsa & Hjertson, Moa (2012) *Likabehandling i förskola och skola.* Liber AB. Stockholm.

XXs (2013) *Plan mot diskriminering och kränkande behandling 2013-08-01 – 2014-08-01*. Malmö.

Zackari, Gunilla & Modigh, Fredrik (2000) *Värdegrundsboken*. AB Danagårds Grafiska. Stockholm.

Bilaga 1 – Intervjuguide

Hur ser rektorn/läraren på likabehandlingsarbetet på skolan?

Finns lokala styrdokument och hur är de utformade?

- Skolverket

Arbetar rektorn/läraren med styrdokumenten och hur kan det arbetet se ut?

Har rektorn/läraren relevant utbildning för sitt yrkesutövande?

Hur ser rektorn/läraren på sin utbildning i konflikthantering? (Om det finns någon.)

- vidareutbildning

Hur är synen på värdegrundsarbetet på skolan